

Schetsen uit het Echter land

door A. F. VAN BEURDEN.

VIII.

PEIJ, KERK EN KAPEL.

Peij of Pede schijnt van jongeren datum te zijn dan Echt. Als parochie bestaat het nu van af 10 April 1859. De mooie kerk is gebouwd door Dr. P. J. H. Cuypers, in den eersten tijd van zijn optreden en is een sieraad van het dorp.

Bij Peij ligt het gehucht Schilberg, dat zijn naam zou voeren naar het hout of de heideplaggen, die daar geschild zouden zijn, een zeer gezochte oplossing van het naamvraagstuk.

Er staat op Schilberg een O. L. Vr. kapel, die een merkwaardig verleden heeft en veel bezocht wordt.

Een vrome heiden, zoo luidt de overlevering, weidde zijne schapen over de met heide bedekte heuvelen van Schilberg. Hij zag een houten Maria-beeld aan een boom bevestigd. Hij nam het mede en plaatste het in de kerk van Echt. 's Anderendaags was het verdwenen en hing weer op de oude plaats. Nadat dit verschillende malen geschied was, vormde men het plan hier eene kapel te stichten. Het tijdvers boven den ingang der kapel luidt.

Maria Van peijs, Van trost en hulpe
tegen alle Verwoestinge onzer
VIJanden. (1691.)

Uit eene aantekening van kapelaan Heiligers in 1780 zien wij het volgende:

Ten eerste: de kapelaan van Echt zorgt voor 't onderhoud, hij betaalt elk jaar op Witten Donderdag de rekening van schoonmaken, olie enz.

Ten tweede: De kapel bezat vóór de Fransche revolutie eenige sieraden aan goud en zilver. De inventaris vermeldde: twee beelden met zilveren kronen, twee zilveren schepters, een zilveren wereldbol, acht gouden kruisen, drie gouden Christusbeelden, een Christusbeeld met edelsteenen; vele exvoto's of dankgeschenken, zilveren oogen, hartjes, ringen, platen, kelk en een met zilver beslagen misboek.

Z. H. Pius IX verleende verschillende geestelijke gunsten aan de kapel.

Ten einde de lezers een blik in de geschiedenis der Schilberger kapel te gunnen, geven wij hier een overzicht van den inhoud van een stuk van 1691, dus ongeveer 2½ eeuw geleden, van bisschop Reginaldus Cools.

De bisschop zegt, dat hij bij zijne visitatie opgemerkt heeft, dat er veel devotie te Schilberg bestaat bij een zeker klein kapelletje, een kwartier van de stad Echt gelegen, dat het te klein is en daarom vergroot zal worden. Hij geeft verlof tot eene collecte en een offerblok te stellen met drie sleutels, een te houden door den pastoor van Echt, een door den kapelaan en een door den kerkmeester. Zij zullen den offer er tweemaal 's jaars uithalen. Twee derde zal gebruikt worden tot onderhoud der kapel. Het O. L. Vr. Munster zal voor zijn deel blijven belast met de reparatie. Het resterende derde deel zal voor den arme zijn of ter reparatie dienen. De drie genoemden zullen ook ieder een sleutel der kapel-deur hebben.

Daar de voorouders van den raad Bernardts worden gezegd de kapel in den oorsprong gesticht te hebben, zal nagezocht worden in de archieven van Echt of daarvan iets te vinden is.

Gedaan in het Bisschoppelijk paleis te Roermond den 2en Juli 1691.

DE ZEVEN VOETVALLEN.

Rondom in de muren der kapel zijn de staties aangebracht. Ze liggen in de schaduw van het geboomte en vormen als 't ware het groote begin van de bekende kapelletjes der zeven voetvallen, ook een oude stichting. De zeven voetvallen zijn kleine kapelletjes, ter eere van O. L. Vr., die op vasten afstand geplaatst zijn aan de Noordzijde van de Holtstraat of den grintweg van Peij naar de Pepinusbrug. Zij zijn eenige jaren geleden hersteld door den tegenwoordigen pastoor van Swolgen, den Z.E. heer Op de Coul. Zij toonen het katholieke karakter der streek.

Op deze Holtstraat vond men tot voor een tiental jaren geleden nog duidelijke sporen van grachten van een oud kasteel, oudtijds door adellijken bewoond door de de Chatelains. De volksoverlevering schrijft de stichting der zeven voetvallen toe aan baron François de Chatelain, een overste luitenant met zeven huwbare dochters, ten gevolge van eene gelofte, als hij ze alle uitgehuwelijkt zou hebben. Men heeft die vreemde stichtingswijze tegengesproken, waarom ik de boeken eens opengeslagen en er toch wel eenig bewijs voor gevonden heb, al vond ik ze niet alle zeven. Ze kunnen ook best elders getrouwd zijn. 1e Johanna Theresia 1694 en baron Arnold v. Horrich; 2e Isabella Clara 1695 en Joh. Willem de Grâce; 3e. Jacoba Magdalena, gehuwd met van der Veecken, 4e. Maria Theresia, gehuwd met Jonker de Gavarelle.

DE HORST.

Toen de laatste van de zeven getrouwd was, heeft hij de kapelletjes gesticht. Verder naar het Zuiden bij den grooten weg aan 't spoor, ligt het Huis de Horst, der van Holthausens.

De familie stamt af van Johannes Hartardus van Holthausen, getrouwd met Marie van Hove. Zijn zoon Justinus Emanuel baron v. H., geboren te Havert 20 Dec. 1767, huwde 10 Dec. 1786 te Echt Elisabeth Meerten. Zij bezaten de Horst. Hun dochter Alexandrina Felicitas v. H., geboren Echt, 13 Jan. 1792, huwde 1826 met Aloys. Willem Engelb. Tulleners van Thorn, overleden 1830 in Neeritter. Antoon Marcel v. H. was in 1798 de laatste schout van Echt. Het wapen was van groen, belegd met een hermelijnen dwarsbalk.

DE DOORT.

Ten Zuiden van het Gebroek ligt nog een geheimzinnig bosch, de Doort of d'Oirde. Daarin lag ook een hof of hoeve, reeds lang verdwenen. Dat deze er geweest is, bewijzen de leenregisters in Arnhem. En zelf vond ik aan de Noordzijde in het hout opgeworpen wallen een afgescheiden gedeelte als een erf. Men noemt het ook wel het slotje.

Peters zegt in zijn beschrijving van Echt bl. 22. Er vertoonen zich nog breede grachten, heuvelen, steenen, leien, muurwerk, die deszelfs ligging en groote ruimte nauwkeurig aanduiden.

In de leenregisters, die wij daarvoor

opsloegen, staat bl. 87 no. 1432 Arnt Struijker van Kessel, ao. 1456 Joest die Wilde van Merassen, een Roermondse schepen, 1463 Hendrik van Inckevoirt, 1464 Henric van Baexen, 1470 Henrick Geldolf, 1479 Henrick ten Berge met Lijsbeth van Bree, huisvrouw van Gillis van den Horrich, die hetzelfde wapen voerde als de gemeente Echt nu nog heeft.

Dit zou wellicht eene verklaring kunnen zijn voor den oorsprong van het Echter wapen. Later kwam d'Oird aan de familie Volquins.